

Vakavaraisuuden hallinnan arvioin- nin menettelytavat

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
2 Tavoitteet.....	4
3 Vakavaraisuuden hallinnan ja arvioinnin säädöstausta rahoitussektorilla.....	5
4 Valvottavan vakavaraisuuden hallinnan kuvaus.....	6
5 Finanssivalvonnan vakavaraisuuden hallinnan arvioinnin osa-alueet.....	8
5.1 Finanssivalvonnan strategian huomiointi.....	8
5.2 Arvioinnin piiriin kuuluvat sektorit	8
5.3 Arvioitavan liiketoiminnan kattavuus.....	8
5.4 Arvioitavien riskien kattavuus	8
5.5 Riskipositivoiden ja riskienhallinnan arviointi	9
5.6 Finanssivalvonnan tarkastushavaintojen huomiointi	9
5.7 Numeerisen arviointiasteikon käyttö.....	10
5.8 Painokertoimien käyttö.....	10
6 Stressitestien huomiointi vakavaraisuuden hallinnan arvioinnissa.....	11
6.1 Valvottavan omat stressitestit.....	11
6.2 Finanssivalvonnan laatimat stressitestit	11
7 Riskiaseman ja omien varojen riittävyyden arviointi	12
7.1 Vähimmäispääoma	12
7.2 Omien varojen vähimmäismäärä.....	12
7.3 Valvottavan oma arvio omien varojen riittävydestä	12
7.4 Valvottavan esittämien hajautusvaikutusten huomiointi	13
7.5 Liiketoimintariski ja strateginen riski	13
7.6 Kokonaisarvion muodostaminen	14
7.7 Lisäpääomavaatimus	16
7.8 Ryhmittymien arviointi	16
Liite 1. Vakavaraisuuden hallinnan arviointiprosessin pääkohdat.....	18
Liite 2. Finanssivalvonnan käyttämä arviointiasteikko ja selitteet	19

1 Johdanto

Finanssivalvonnan valvottavien vakaa toiminta edellyttää, että niiden vakavaraisuuden hallinta on järjestetty luotettavalla tavalla. Vakavaraisuuden hallinnan luotettava järjestäminen on siten valvottavien toiminnan peruslähtökohtia. Samalla valvottavien luotettava vakavaraisuuden hallinnan järjestäminen tukee osaltaan finanssimarkkinoiden yleistä vakautta.

Finanssivalvonnan tehtävänä on arvioida valvottavien vakavaraisuuden hallinnan järjestämistä. Finanssivalvonta noudattaa arviointiprosessissaan yhtenäisiä periaatteita, vaikka eri valvottavasektoreita koskevassa substanssilainsäädännössä erityisesti vakavaraisuusvaateen laskemista koskien onkin eroja. Vakavaraisuuden hallinnan kytkytyminen valvottavan luotettavan hallinnon ja liiketoiminnan suunnittelun järjestämiseen on kuitenkin keskeistä kaikilla valvottavasektoreilla.

Tässä dokumentissa kuvataan, millä tavalla Finanssivalvonta toteuttaa valvottavan vakavaraisuuden hallinnan arvioinnin. Dokumentin kappaleita 3, 4, 6.1 ja 7 sovelletaan vain rahoitussektorin¹ valvottaviin. Dokumenttia päivitetään vakuutussektorin valvottavien osalta Solvenssi II -sääntelyn valmistuttua.

Rahoitussektorin valvottavien arvioinnin menettelytavat perustuvat pääosin Baselin pankkivalvontakomitean antamiin suosituksiin omien varojen riittävyyden arvioinnista, luottolaitosten vakavaraisuusdirektiivissä annettuun sääntelyyn sekä Euroopan pankkivalvontaviranomaisen (EBA/CEBS) antamiin tarkentaviin ohjeisiin riskienhallinnan, omien varojen riittävyyden sekä likviditeettiaseman arvioinnin menettelytapoista.

Tämä dokumentti ei kumoa Finanssivalvonnan standardissa 4.2 *Vakavaraisuuden hallinta* annettua sääntelyä. Standardissa 4.2 annetut määräykset ja ohjeet ovat edelleen voimassa ja tämä dokumentti täydentää niitä.

Tämä dokumentti kumoaa muut aiemmin julkaistut Rahoitustarkastuksen tai Finanssivalvonnan valvojan arvion menettelytapojen kuvaukset.

¹ Tässä dokumentissa rahoitussektorilla tarkoitetaan luottolaitoksia, sijoituspalveluyrityksiä, omaisuudenhoitoa harjoittavia rahastoyhtiöitä sekä osuuspankkien yhteenliittymää ja keskusyhteisöä.

31.1.2013

Julkinen

2 Tavoitteet

Finanssivalvonnan toiminnan tavoitteena on finanssimarkkinoiden vakauksen edellyttämä luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten ja muiden valvottavien vakaa toiminta. Tavoitteena on myös vakuutettujen etujen turvaaminen ja yleisen luottamuksen säilyminen finanssimarkkinoiden toimintaan. Lisäksi tehtäviin kuuluu edistää hyvien menettelytapojen noudattamista finanssimarkkinoilla ja yleisön tietämystä finanssimarkkinoista. Nämä tavoitteet ja tehtävät on kirjattu lakiin Finanssivalvonnasta.

Tämän lisäksi useassa eri substanssilaisissa on säädetty, että valvottavan toiminta ja riskienhallinta on järjestettävä luotettavalla tavalla. Lisäksi on säädetty, että valvottava ei saa toiminnassaan ottaa niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olennaista vaaraa valvottavan vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle².

Finanssivalvonnan vakavaraisuuden hallinnan arviointiprosessin yleisenä tavoitteena on osaltaan tukea Finanssivalvonnan tavoitteiden toteutumista sekä varmistaa, että valvottavat eivät ota niin suuria riskejä, että niiden vakavaraisuus vaarantuu. Siten arviointiprosessilla³ pyritään saamaan kattava näkemys valvottavan liiketoiminnan riskeistä, riskienhallinnan riittävydestä sekä omien varojen riittävydestä ko. riskien toteutumisen varalta. Lisäksi tavoitteena on saada näkemys valvottavan likviditeettiriskeistä ja ko. riskien varalle varatuista likviditeettipuskureista.

Tämän dokumentin tavoitteena on välittää valvottaville tietoa menettelytapoista, joita Finanssivalvonta käyttää arvioidessaan valvottavan riskejä, riskienhallinnan riittävyttä ja vakavaraisuuden hallinnan järjestämistä. Arviointi perustuu valvottavasta kertyneeseen tietoon, kuten Finanssivalvonnan tekemien tarkastusten ja valvontakäytien havaintoihin tai säännöllisesti toimitettavien taloudellisten raporttien perusteella saatuihin tietoihin.

Rahoitussektorin valvottavien on laadittava erillinen kuvaus vakavaraisuuden hallinnastaan⁴. Tämän dokumentin toisena tavoitteena on täsmentää, mitä vakavaraisuuden hallinnan osa-alueita ja valvottavan toimintaan liittyviä riskejä ko. kuvauksen tulisi Finanssivalvonnan näkemyksen mukaan vähintään sisältää ja millä tavalla valvottavien tulisi esittää omien varojen riittävyden arvioinnissa käyttämänsä arviointimenetelmät.

Finanssivalvonnan vakavaraisuuden hallinnan arviointiprosessin pääpiirteet on kuvattu liitteessä 1.

² Ks. esimerkiksi luottolaitoslain 49 §, sijoitusrahastolain 30 a § tai sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 33 §.

³ Jatkossa *arviointiprosessista* käytetään myös termiä *valvojan arvio*.

⁴ Ks. luottolaitoslain 54 §:n 2 momentti.

31.1.2013

Julkinen

3 Vakavaraisuuden hallinnan ja arvioinnin säädöstausta rahoitussektorilla

Rahoitussektorin valvottavien arviointi perustuu luottolaitosdirektiivissä, luottolaitoslaissa sekä Euroopan pankkivalvontaviranomaisen (EBA) ohjeissa annettuun sääntelyyn vakavaraisuuden hallinnasta. Rahoitussektorilla sääntely rakentuu kolmelle pilarille. Pilari 1 sääntelee teknistä vakavaraisuuslaskentaa ja vähimmäisvaatimuksia luotto-, markkina- ja operatiiviselle riskille varattavista pääomista. Pilari 2 sääntelee sekä valvottavan että valvojan tekemää arviota valvottavan kokonaispääomatarpeesta. Pilari 3 sääntelee vakavaraisuuden julkistamisvaatimuksia.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 85 §:n mukaan Finanssivalvonnan on vähintään vuosittain laadittava arvio siitä, täyttääkö luottolaitostoiminnalle asetetut taloudelliset vaatimukset. Saman lain 86–88 §:issä säädetään korjaavista toimenpiteistä, joihin valvottavan on ryhdyttävä, mikäli laissa säädetyt vaatimukset eivät täyty. Finanssivalvonnan laatimien arvioiden arviointitiheydessä ja -laajuudessa otetaan huomioon valvottavan toiminnan luonne ja laajuus sekä se, millainen merkitys valvottavalla on rahoitusmarkkinoiden vakauden kannalta.

Baselin pankkivalvontakomitea on julkistanut Basel III -vakavaraisuuskehikon. Tämän seurauksena lainsäädäntöön on tulossa muutoksia. Pilarien varaan rakentuvan vakavaraisuuskehikon peruspiirteet säilyvät ennallaan, mutta pilarien sisältö on jatkossa entistä tarkempaa ja laajempaa. Tätä dokumenttia päivitetään ko. sääntelyn valmistuttua.

4 Valvottavan vakavaraisuuden hallinnan kuvaus

Tätä kappaletta sovelletaan ainoastaan rahoitussektorin valvottaviin.

Standardin 4.2 *Vakavaraisuuden hallinta* mukaan Finanssivalvonnan rahoitussektorin valvottavien on kuvattava vakavaraisuuden strategia ja hallintaprosessi kirjallisesti. Kuvauksen tulee sisältää vakavaraisuuden hallinnan lähtökohdat, tavoitteet, yleiset periaatteet sekä valvottavan oma arvio eri riskeille tarvittavista omista varoista. Kuvaus tulee toimittaa Finanssivalvonnalle vähintään vuosittain. Kuvauksen laatimiseen liittyvistä prosesseista ja muista huomioon otettavista seikoista on annettu tarkempia ohjeita ja määräyksiä Finanssivalvonnan standardissa 4.2 *Vakavaraisuuden hallinta*.

Finanssivalvonta kiinnittää valvottavan vakavaraisuuden hallinnan kuvauksessa huomiota mm. seuraaviin seikkoihin:

- vakavaraisuuden arvioinnin menetelmien kuvaus
- eri liiketoimintojen/yritysten käsittelyn kattavuus
- kuvaukseen sisältyvien riskialueiden kattavuus
- taloudellisen pääoman mallien⁵ käyttö ja tulosten perusteltavuus
- hajautushyötyjen käyttö ja tulosten perusteltavuus
- valvottavan omien stressitestien laatimistapa, skenaarioiden vakavuus ja tulosten perusteltavuus
- vakavaraisuuden arviointiin liittyvän hallinnon järjestäminen kuten vakavaraisuuden hallinnan kytkeytyminen valvottavan muuhun liiketoiminnan suunnitteluun sekä esimerkiksi strategiaan.

Finanssivalvonta suosittaa, että valvottavan vakavaraisuuden hallinnan kuvauksessa eritellään ja arvioidaan erikseen **vähintään** seuraavat riskialueet kvalitatiivisesti ja kvantitatiivisesti:

- luotettava hallinto
- liiketoiminta- ja strateginen riski
- luotto- ja vastapuoliriskit
- luottoriskin keskittymäriski ja jäännösriski
- markkinariskit
- arvopaperistaminen
- koko taseen korkoriski (IRRBB)
- operatiiviset riskit
- likvideettiriski
- vakuutustekniset riskit
- pilari 1 laskentamenetelmien käyttöön liittyvät malliriskit
- koko toiminnan selvitysrishti
- ulkoisen toimintaympäristön riskit

Valvottavan tulisi erikseen perustella vakavaraisuuden hallinnan kuvauksessaan, mikäli

1. valvottava katsoo, että sen liiketoiminnasta ei aiheudu jotain tiettyä em. riskiä

⁵ eng. Economic capital.

31.1.2013

Julkinen

2. valvottava katsoo, että jollekin em. riskialueelle tai muulle valvottavan toimintaan liittyvälle riskille ei ole tarpeen varata omia varoja.

Valvottavan vakavaraisuuden hallinnan kuvauksessa esitettyjen omien varojen riittävyyden arvioiden tulisi olla selkeästi perusteltuja ja arvioissa käytetyt taustaoletukset tulisi myös kuvata. Analyysiä on suositeltavaa tukea kvantitatiivisilla mittareilla ja tunnusluvuilla.

Mikäli valvottava käyttää omien varojen riittävyyden arvioinnissa taloudellisen pääoman mallia tai muuta sisäistä mallia (esimerkiksi tietyn pilari 2:een kuuluvan riskin mallintamiseksi rakennettua tilastollista mallia), tulisi mallin parametrit, kertoimet ja mallin rakentamisessa tehdyt valinnat tuoda tarkalla tasolla esille vakavaraisuuden hallinnan kuvauksessa tai sen liitteissä. Pelkkä vakavaraisuuden hallinnan kuvauksessa esitetty mallin yleisluonteinen kuvaus tai mallin antama lopputulos ei ole riittävä tapa.

Valvottava voi itse päättää, milloin se laatii vakavaraisuuden hallinnan kuvauksensa. Kuvauksen tulisi kattaa kuluva vuosi ja kaksi seuraavaa vuotta. Kuvauksen laatimisen ajankohdassa tulisi myös huomioida ja varmistaa, että vakavaraisuuden hallintaprosessin ja valvottavan liiketoiminnan muiden suunnitteluprosessien välillä on kiinteä yhteys. Valvottavan tulisi toimittaa kuvaus Finanssivalvontaan viipymättä kuvauksen valmistumisen ja hyväksymisen jälkeen, jotta valvottavan vakavaraisuuden ja sen hallinnan arviointi perustuisi mahdollisimman ajantasaisiin tietoihin.

Luotettava vakavaraisuuden hallinta ja arviointi perustuvat ennakoivaan lähestymistapaan. Siksi valvottavan tulee huomioida muutokset esim. strategiassaan, liiketoimintasuunnitelmissaan tai hallinnossaan eli tekijöissä, jotka voivat muuttaa valvottavan riskiasemaa. Valvottavan tulee laatia suunnitelma (pääomasuunnitelma) siitä, miten omien varojen määrä ja laatu vastaavat tulevaa korkeampaa riskiasemaa. Pääomasuunnitelman tulee olla osa vakavaraisuuden hallinnan kuvausta⁶.

⁶ Ks. tarkemmin kappale 6.8 standardissa 4.2 *Valvottavan vakavaraisuuden hallinta*.

31.1.2013

Julkinen

5 Finanssivalvonnan vakavaraisuuden hallinnan arvioinnin osa-alueet

5.1 Finanssivalvonnan strategian huomiointi

Kaikkea Finanssivalvonnan toimintaa ohjaa sen kulloinkin voimassa oleva strategia. Siksi Finanssivalvonnan strategia huomioidaan myös valvojan arvion prosessissa. Finanssivalvonnan strategisena tavoitteena vuosina 2012-2014 on mm. tehokas toiminta ja riskiperusteisesti kohdennettu valvonta. Valvojan arvion prosessissa tämä huomioidaan mm. siten, että erilaisia valvottavia voidaan arvioida erilaisella frekvenssillä ja/tai laajuudella kunkin valvottavan riskiaseman tai merkittävyyden mukaisesti. Kaikkien valvottavien kohdalla korostetaan kuitenkin vahvaa riskinkantokykyä ja korkealaatuista hallintoa.

5.2 Arvioinnin piiriin kuuluvat sektorit

Finanssivalvonnan vakavaraisuuden hallinnan arviointiprosessia sovelletaan sekä rahoitus- että vakuutussektorin valvottaviin. Sektorikohtaisista lainsäädännön eroista johtuen prosessin yksityiskohdissa on eroja. Pääperiaatteita sovelletaan kuitenkin molempien sektorien valvojan arvioissa samalla tavalla.

5.3 Arvioitavan liiketoiminnan kattavuus

Finanssivalvonnan vakavaraisuuden hallinnan arviointiprosessissa arvioidaan lähtökohtaisesti yksittäisen valvottavan, konsernin tai ryhmittymän koko liiketoiminta ja siitä aiheutuvat riskit. Arvioinnin kirjalliseen lopputulokseen pyritään kuitenkin sisällyttämään ainoastaan keskeisimmät ja omien varojen riittävyyden kannalta tärkeimmät liiketoiminta-alueet ja/tai toiminnot. Valintaan vaikuttavat valvottavan liiketoiminnan, riskipositioiden, riskienhallinnan sekä omien varojen laadun ja määrän tilanne arviointihetkellä sekä ennakoitu tilanne tulevaisuudessa.

5.4 Arvioitavien riskien kattavuus

Arviointiprosessissa arvioidaan lähtökohtaisesti kaikki omien varojen kannalta keskeiset riskit. Arviointi kattaa vähintään seuraavat riskialueet:

- luotettava hallinto
- liiketoiminta- ja strateginen riski
- luotto- ja vastapuoliriskit
- luottoriskin keskittymäriski ja jäännösriski
- markkinariskit
- arvopaperistaminen
- koko taseen korkoriski (IRRBB)
- operatiiviset riskit
- likviditeettiriski
- vakuutustekniset riskit
- pilari 1 laskentamenetelmien käyttöön liittyvät malliriskit
- koko toiminnan selvitysrisi
- ulkoisen toimintaympäristön riskit.

31.1.2013

Julkinen

Yllä oleva luettelo ei ole täysin kattava ja tarvittaessa arviointia laajennetaan muihinkin riskeihin tai niiden osa-alueisiin. Myös yhden riskialueen sisällä arvioinnin syvyys voi olla erilainen eri valvottavien välillä tai saman valvottavan kohdalla eri ajanjaksoina. Arvioinnin syvyyden ja laajuuden valintaan vaikuttavat valvottavan liiketoiminnan, riskipositioden, riskienhallinnan sekä omien varojen laadun ja määrän tilanne arviointihetkellä sekä ennakoitu tilanne tulevaisuudessa.

5.5 Riskipositioden ja riskienhallinnan arviointi

Finanssivalvonnan valvojan arvion prosessi kattaa sekä riskipositioden että riskienhallinnan arvioinnin⁷. Lähtökohta on, että valvottavien riskienhallintajärjestelmät täyttävät lainsäädännön sekä Finanssivalvonnan ohjeiden ja määräysten vaatimukset suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

Lainsäädännössä sekä Finanssivalvonnan määräyksissä ja ohjeissa on vähimmäisvaatimuksia siitä, miten riskienhallinta tietyllä riskialueella tulisi järjestää. Finanssivalvonta kiinnittää riskien arvioinnissa huomiota siihen, kuinka luotettavasti ja systemaattisesti valvottava on tunnistanut, arvioinut, mitannut ja rajoittanut riskejään sekä millä tavalla valvottava raportoi riskiasemastaan ylimmälle ja toimivalle johdolle kuten hallitukselle ja valvottavan johtoryhmälle.

Tappionmahdollisuus ja siten myös pääomantarve ovat suuremmat sellaisen valvottavan tapauksessa, jonka hallintajärjestelmät ja prosessit ovat puutteelliset. Puutteita valvottavan toiminnassa on voinut ilmetä valvojan arviota laadittaessa tai jo aiemmin Finanssivalvonnan tekemien tarkastusten tai muiden valvontatoimien tuloksena. Finanssivalvonta edellyttää valvottavalta tällaisissa tapauksissa korjaavia toimenpiteitä joko riskienhallinnan järjestämiseen ja/tai riskipositioihin.

Valvottavan tekemät korjaavat toimenpiteet puutteiden korjaamiseksi otetaan huomioon valvojan arviota laadittaessa. Puutteellisesti toteutetut korjaavat toimenpiteet voivat lisätä valvottavan tappionmahdollisuutta ja siten myös pääomantarvetta. Täten arvio esimerkiksi valvottavan riskienhallinnan järjestämisestä on sitä kriittisempi mitä heikommin Finanssivalvonnan edellyttämiä korjaavia toimenpiteitä on toteutettu.

5.6 Finanssivalvonnan tarkastushavaintojen huomiointi

Finanssivalvonnan tekemien tarkastusten havainnot vaikuttavat valvojan arvion lopputulokseen. Finanssivalvonnan tarkastuskirjeissään antamien tarkastushavaintojen huomioiminen ja korjaavien toimenpiteiden järjestäminen ovat osa valvottavan luotettavan hallinnon ja riskienhallinnan järjestämistä. Puutteellisesti toteutetut korjaavat toimenpiteet voivat lisätä valvottavan tappionmahdollisuutta ja siten myös pääomantarvetta.

⁷ Aiheeseen liittyvissä julkaisuissa käytetään tyypillisesti termejä *risk position* ja *risk control*.

31.1.2013

Julkinen

5.7 Numeerisen arviointiasteikon käyttö

Finanssivalvonta käyttää arvioinnin lopputuloksen esittämisessä sekä sanallista kuvausta että numeerista arviointia. Numeerisessa arvioinnissa noudatetaan EBA:n ohjeistuksessa⁸ annettua neliportaista arviointiasteikkoa, jossa 1 = paras ja 4 = heikoin.

Numeerinen arvio annetaan sekä yksittäisen riskialueen, vakavaraisuuden hallinnan laadun (sisältäen prosessin ja kirjallisen kuvauksen arvioinnin) että pääomien riittävyyden osalta.

Yksittäisestä riskialueesta arvioidaan sekä positio että riskienhallinta, kun se on mahdollista⁹. Lisäksi riskienhallinta ja riskipositiot arvioidaan numeerisesti erikseen, eikä niistä lasketa keskiarvoa.

Arviointiasteikko selitteineen on kuvattu liitteessä 2.

5.8 Painokertoimien käyttö

Yksittäinen riskialue (esimerkiksi operatiivinen riski) jakautuu tyypillisesti useisiin osa-alueisiin. Valvojan arvion prosessissa arvioidaan riskialue ja sen riskienhallinnan järjestäminen kokonaisuutena. Finanssivalvonta ei käytä numeerisessa arvioinnissaan riskin eri osa-alueiden välisiä painokertoimia.

⁸ Guidelines for the joint assessment of the elements covered by the supervisory review and evaluation process (SREP) and the joint decision regarding the capital adequacy of cross-border groups (GL 39).

⁹ Esimerkiksi operatiivisesta riskistä arvioidaan numeerisesti vain riskienhallinta.

6 Stressitestien huomiointi vakavaraisuuden hallinnan arvioinnissa

6.1 Valvottavan omat stressitestit

Standardin 4.2 mukaan rahoitussektorin valvottavien on riskiprofiilinsa ja toimintaansa kohdistuvien olennaisten riskien perusteella määriteltävä ne riskitekijät, joiden suhteen stressitestausta on suoritettava. Stressitestien on perustuttava poikkeuksellisiin, mutta mahdollisiin tilanteisiin. Stressitestejä on tehtävä vähintään vuosittain ja niiden tulee kattaa valvottavan toimintaan liittyvät olennaiset riskit.

Arvioinnin lopputuloksena valvottavalla tulisi olla selkeä ymmärrys siitä, miten heikenevät ulkoiset olosuhteet vaikuttavat yhtiön kykyyn säilyttää riittävä vakavaraisuus ja likviditeettiasema ja millaisia toimenpiteitä yhtiön tulee tehdä vakavaraisuusaseman tai likviditeettiaseman parantamiseksi. Stressitestien tulisi vaikuttaa valvottavan riskienhallintaan ja päätöksentekoon konkreettisella tavalla.

Kvantitatiivisten tulosten lisäksi Finanssivalvonta kiinnittää huomiota valvottavan stressitestien laatimisprosessiin, käytetyn skenaarion vakavuuteen ja tulosten käyttöön valvottavassa. Finanssivalvonta arvioi esimerkiksi valvottavan johdon osallistumista, skenaarioiden valintaa, laskentamenetelmiä ja laskennassa käytettyjen järjestelmien luotettavuutta sekä stressitestien antamien tulosten käyttöä. Tarvittaessa valvottavaa voidaan pyytää tekemään lisätestejä annetuilla oletuksilla.

Stressitestien laatimisesta on tarkemmin säännelty Finanssivalvonnan standardissa 4.2 *Vakavaraisuuden hallinta*. Valvottavien on lisäksi otettava huomioon EBA:n ohjeistus¹⁰ stressitesteistä.

6.2 Finanssivalvonnan laatimat stressitestit

Finanssivalvonta toteuttaa pääsääntöisesti vuosittain stressitestit kaikille tärkeimmille rahoitus- ja vakuutussektorin valvottavilleen. Testeillä saadaan kokonaisarvio valvottavien omien varojen riittävydestä poikkeuksellisessa, mutta mahdollisessa stressiskenaariossa. Skenaario kattaa seuraavat kaksi vuotta.

Finanssivalvonnan laatimien stressitestien tulokset toimivat yhteismitallisena mittarina arvioitaessa yksittäisen valvottavan omien varojen riittävyttä ja valvottavalla tulee olla omia varoja riittävästi myös stressitestin jälkeen. Omien varojen riittävyys arvioidaan tapauskohtaisesti ja arvioinnissa otetaan huomioon laaditun skenaarion vakavuus, valvottavan liiketoiminnan luonne ja laajuus sekä mahdollisuudet korjaaviin toimenpiteisiin.

¹⁰ Guidelines on Stress Testing (GL32).

7 Riskiaseman ja omien varojen riittävyyden arviointi

Tätä kappaletta sovelletaan ainoastaan rahoitussektorin valvottaviin.

Finanssivalvonnan omien varojen riittävyyden arviointi perustuu ns. pilari 1+ -kehikkoon. Kehikossa omien varojen riittävyyden arvioinnin lähtökohdiana on valvottavan riskiasema ja pilari 1 -sääntelyn mukaisten laskentamenetelmien antamat tulokset. Finanssivalvonta *lisää* pilari 2:een kuuluvien riskien toteutumisen varalle arvioidut omat varat pilari 1-riskien toteutumisen varalle laskettuihin omiin varoihin. Omien varojen riittävyyden arviointi perustuu siten aina pilari 1-laskentaan.

Seuraavassa kuvataan tarkemmin Finanssivalvonnan menettelytapoja valvottavan liiketoimintaan liittyvien riskien ja omien varojen riittävyyden vertailussa. Kappaleissa 7.1 - 7.5 kuvataan arviointiin liittyviä käsitteitä ja osa-alueita. Kappaleessa 7.6 kuvataan tarkemmin pilari 1+ -kehikon käyttöä.

7.1 Vähimmäispääoma

Vähimmäispääoma on se omien varojen määrä, joka vastaa valvottavilta vaadittavaa pääoman määrää toimiluvanvaraisen toiminnan perustamisvaiheessa. Siten valvottavan omat varat eivät voi koskaan alittaa vähimmäispääoman määrää ilman että toimiluvan ehtoja rikottaisiin.

7.2 Omien varojen vähimmäismäärä

Vähimmäismäärä on se omien varojen määrä, joka valvottavalla tulee vähintään olla ennakoimattomien luotto-, markkina- ja operatiivisten riskien toteutumisen varalle¹¹. Vähimmäismäärästä käytetään usein myös termiä "*pilari 1 vaade*", "*vähimmäisvaade*" tai "*vähimmäisvaatimus*" kuvaamaan sitä, että kyse on valvottavan liiketoiminnan jatkamiselle luottolaitoslain 55 §:ssä ja 87 §:ssä asetetuista lakisääteisistä minimivaatimuksista. Vaatimuksen luonnetta kuvaa hyvin se, että luottolaitoslain 87 §:n mukaan vähimmäismäärän alittuessa valvottavan on "toimiluvan peruuttamisen uhalla" Finanssivalvonnan asettamassa määräajassa täytettävä omien varojen vähimmäismäärä.

7.3 Valvottavan oma arvio omien varojen riittävydestä

Valvottavan oman arvion omista varoista tulisi kattaa myös ne riskit, joita omien varojen vähimmäisvaateen laskemisessa ei huomioida. Omasta arviosta käytetään myös termejä "*valvottavan pilari 2 arvio*" tai "*valvottavan riskiperusteinen arvio*" tai "*ICAAP arvio*". Finanssivalvonta suosittaa, että rahoitussektorin valvottavien oma arvio omista varoista kattaa vähintään kappaleessa 4 luetellut riskialueet. Vähimmäisvaateen laskennan ulko-

¹¹ Esimerkiksi Basel II -laskentasäännöt pilari 1 -riskeille varattavista omista varoista liittyvät juuri *vähimmäismäärän* laskemiseen. Luottolaitosten luotto-, markkina- ja operatiivisille riskeille laskettavan omien varojen vähimmäismäärän laskemiseen on käytettävissä useita eri menetelmiä.

31.1.2013

Julkinen

puolelle jääviä riskejä ei voida kuitenkaan etukäteen listata tyhjentävästi, vaan valvottavan on huomioitava oman arviointinsa kattavuudessa liiketoimintansa luonne ja laajuus.

Finanssivalvonnan standardissa 4.2 *Vakavaraisuuden hallinta* on tarkempia ohjeita ja määräyksiä siitä, miten omien varojen vähimmäismäärä tulisi arvioida.

7.4 Valvottavan esittämien hajautusvaikutusten huomiointi

Finanssivalvonta suhtautuu rahoitussektorin valvottavien hajautusvaikutusten hyväksymiseen toistaiseksi kriittisesti. Hajautusvaikutukset perustuvat eri riskien välisten korrelaatioiden laskemiseen. Korrelaatiot voivat kuitenkin olla epävakaita ja ne voivat kasvaa voimakkaasti finanssimarkkinoiden heikentyessä. Täten ennen markkinoiden heikentymistä lasketut korrelaatiokertoimet (ja niiden perusteella varatut omat varat) voivat aliarvioida markkinoiden senhetkistä riskitilannetta. Finanssivalvonta seuraa toistaiseksi hajautusvaikutusten laskennan kehittymistä markkinoilla ja ottaa kantaa valvottavien esittämiin hajautusvaikutuslaskelmiin tapauskohtaisesti. Tästä syystä alla kaaviossa 1 ei ole esitetty hajautusvaikutuksia.

7.5 Liiketoimintariski ja strateginen riski

Liiketoimintariskin ja strategisen riskin määritelmät ovat laajat. Laajasti tulkittuna määritelmät yhdessä kattavat kaikki valvottavan toimintaan sisältyvät riskit. Toisaalta liiketoiminta- ja strategisen riskin määritelmät ovat osittain päällekkäisiä, mutta niitä voidaan erotella riskin ajallisen ulottuvuuden perusteella. Finanssivalvonta määrittelee liiketoimintariskin riskiksi, joka sisältyy valvottavan *nykyiseen* liiketoimintaan. Strateginen riski puolestaan liittyy riskiin, joka sisältyy liiketoiminnan tai toimintaympäristön *muuttumiseen*.

Valvottavan omien varojen riittävyyden arvioinnissa Finanssivalvonta käsittelee liiketoimintariskiä rajatummin johtuen ko. riskin päällekkäisyyksistä muiden riskien kanssa. Liiketoimintariskille varattujen omien varojen arvioinnissa Finanssivalvonta arvioi lähtökohtaisesti valvottavan peruskannattavuuteen liittyvää riskiä ja sille varattua pääomaa. Pääomatarpeen lähtökohtana on tällöin peruskannattavuuden tappiopotentiaali seuraavan kolmen vuoden aikana, *ceteris paribus*.

Strategisen riskin pääomatarve arvioidaan lähtökohtaisesti erikseen. Pääomatarpeen arvioinnissa otetaan huomioon mm. valvottavan liiketoiminnan laajentamiseen liittyvät suunnitelmat, suunnitellut yritys- ja liiketoimintaostot, suunnitellut uudet tuotteet ja palvelut sekä sääntelyn muuttumisesta aiheutuvat strategiset riskit. Finanssivalvonnan käyttämässä strategisen riskin pääomatarpeen arvioinnissa pystytään näin ottamaan huomioon sellaisia riskitekijöitä, jotka eivät tule muutoin katetuiksi.

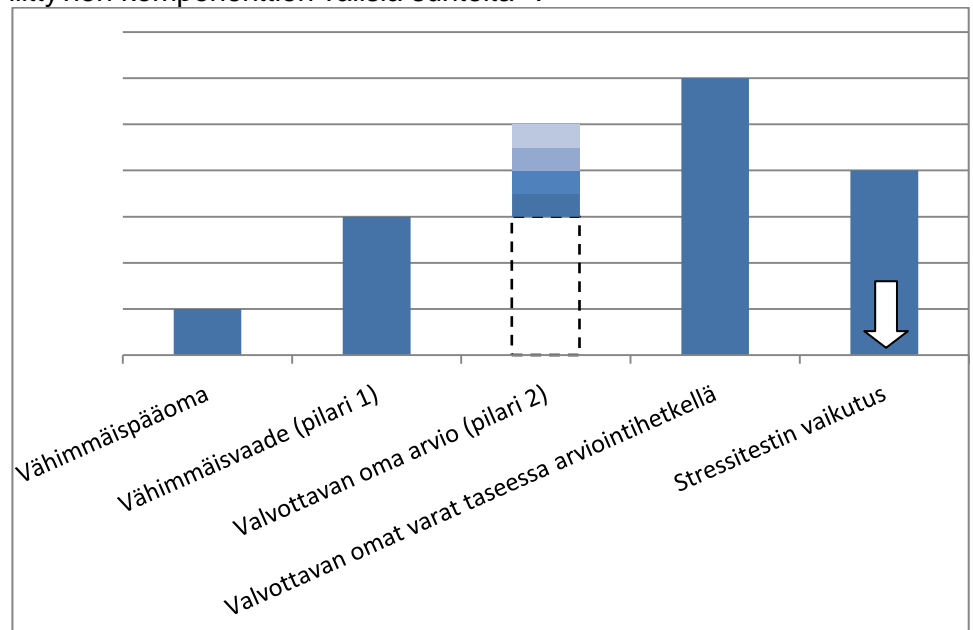

7.6 Kokonaisarvion muodostaminen

Finanssivalvonnan lähtökohtana omien varojen riittävyyden arvioinnissa on valvottavan riskiasema ja pilari 1-laskentamenetelmien antamat tulokset luotto-, markkina- ja operatiivisille riskeille tarvittavista omista varoista.

Finanssivalvonta **lisää** pilari 2-riskielle tarvittavien omien varojen arviot pilari 1 -riskien päälle. Tästä syystä kehikkoa kutsutaan "Pilari 1+" -kehikoksi.

Alla olevassa kaaviokuvassa on esitetty pääoman riittävyyden arviointiin liittyvien komponenttien välisiä suhteita¹².

Kaavio 1. Omien varojen riittävyyden arvioinnin komponentit.

(1) Valvottavan omien varojen määrän tulee aina olla vähintään laissa säädetyn vähimmäispääoman suuruinen. Valvottavan toiminnan aloittamisvaiheessa edellytetty vähimmäispääoma on tyypillisesti pienempi kuin valvottavan liiketoiminnan riskeistä aiheutuva vähimmäisvaade. Mikäli valvottavan liiketoiminta on suppeaa, voi vähimmäisvaade kuitenkin muodostua laskennallisesti pienemmäksi kuin vähimmäispääoma. Tällöin *vähimmäispääoma* tosiasiallisesti määrittelee valvottavan lakisääteisen omien varojen minimitason.

(2) Finanssivalvonta hyväksyy luotto-, markkina- ja operatiivisten riskien vähimmäisvaateeksi vähintään sen määrän, joka on laskettu lainsäädännössä säädettyjen menetelmien mukaisesti. Esimerkiksi luottoriskin omien varojen määräksi hyväksytään vähintään se määrä, jo-

¹² Kaaviossa 1 esitettyjen pylväikköjen korkeudet kuvaavat hypoteettista tilannetta kuitenkin niin, että pylväikköjen välinen suuruusjärjestys on oikea.

31.1.2013

Julkinen

ka on laskettu standardimenetelmällä tai sisäisten luottoluokitusten menetelmällä (IRBA).

(3) Finanssivalvonta edellyttää, että valvottavan oma arvio pääomatarpeestaan on aina suurempi kuin omien varojen vähimmäisvaade. Valvottavan oma arvio voidaan laatia useilla erilaisilla menetelmillä kuten taloudellisen pääoman malleilla, kvantitatiiviseen dataan perustuville laskelmilla tai asiantuntija-arvioilla. Menetelmien erilaisuudesta ja niihin liittyvistä epävarmuuksista johtuen Finanssivalvonta suhtautuu valvottavan esittämiin tuloksiin kriittisesti ja haastaa valvottavan esittämät arviot omien varojen riittävästä määrästä osana valvojan arvion prosessiaan.

(4) Finanssivalvonta ottaa valvottavan taloudellisen pääoman laskentamalleihin perustuvia arvioita (ennusteita) huomioon täysimääräisesti vain siinä tapauksessa, että Finanssivalvonta on vakuuttunut mallien luotettavuudesta. Lisäksi, kuten edellä on todettu, Finanssivalvonnan lähtökohtana omien varojen riittävyden arvioinnissa on aina pilari 1 -laskennan antamat tulokset. Täten Finanssivalvonnan tekemä arvio esimerkiksi luottoriskille tarvittavista omista varoista on aina vähintään pilari 1 -laskennan tulosten mukainen, vaikka valvottavan taloudellisen pääoman malli antaisikin pienemmän arvion luottoriskille tarvittavista omista varoista.

(5) Valvottavan omat varat taseessa on aina oltava suuremmat kuin omien varojen vähimmäisvaade ja pilari 2 -arvio yhteensä. Valvottavalla tulee siten olla *pääomapuskuria* omien varojen vähimmäisvaateen ja pilari 2 -arvion lisäksi. Puskurin asettamista voidaan perustella mm. omien varojen arviointiin ja laskentamenetelmiin liittyvillä epävarmuuksilla.

(6) Finanssivalvonta ottaa stressitestien tulokset huomioon erillisenä informaationa omien varojen riittävyttä arvioitaessa. Testien lopputuloksiin vaikuttavat mm. skenaarioon valitut parametrit, valitun skenaarion vakavuus sekä valvottavan omien varojen määrä testaushetkellä, joten vaikutukset valvottaviin arvioidaan valvojan arvion prosessissa tapauskohtaisesti.

(7) Finanssivalvonta muodostaa kokonaisarvion valvottavan omien varojen riittävydestä ottaen huomioon valvottavan riskiaseman sekä siinä tapahtuvat muutokset. Arviointi kattaa kuluvaan vuoden sekä kaksi seuraavaa vuotta. Kokonaisarvio määräytyy useiden eri komponenttien vertailun ja arvion perusteella kuten yllä sekä kaaviossa 1 on kuvattu. Perustan omien varojen riittävyden arvioinnille muodostaa aina valvottavan riskiaseman arviointi kappaleessa 5 kuvatulla tavalla. Finanssivalvonta korostaa, että valvottavat eroavat toisistaan liiketoiminnan luonteen ja laajuuden osalta. Siten yksittäisen valvottavan vakavaraisuuden hallinnan arviointiin liittyy aina tapauskohtaista harkintaa.

Finanssivalvonnan arviointi kattaa kuluvaan vuoden sekä kaksi seuraavaa vuotta. Kuten edellä kohdassa (5) todetaan, valvottavan omat varat ta-

31.1.2013

Julkinen

seessa on aina oltava suuremmat kuin omien varojen vähimmäisvaade ja pilari 2-arvio yhteensä. Tästä seuraa, että valvottavalla tulisi olla riittävästi omia varoja *jo tällä hetkellä* kattamaan myös tulevat (esim. stressitestin perusteella arvioidut) riskit.

Mikäli arvioinnin lopputulos osoittaa, etteivät valvottavan omat varat riitä kattamaan kaikkia valvottavan nykyisiä ja/tai tulevia riskejä, edellytetään valvottavalta korjaavia toimenpiteitä. Korjaavat toimenpiteet voivat tarkoittaa riskienhallinnan parantamista, riskipositioden pienentämistä ja/tai pääomasuunnitelman tarkistamista. Mikäli omien varojen riittävyttä ei voida muuten varmistaa, voidaan valvottavalle asettaa korkeampi omien varojen vaade, kuten kappaleessa 7.7 kuvataan.

7.7 Lisöpääomavaatimus

Luottolaitoslain 86 §:n mukaan Finanssivalvonta voi asettaa valvottavalle lisöpääomavaatimuksen, mikäli valvottavan kokonaisriskit ylittävät valvottavan omien varojen kokonaismäärän, eikä omien varojen riittävyttä voida muulla tavalla varmistaa. Lisöpääomavaatimus voidaan asettaa tietyin laissa säädetyin edellytyksin, jos valvottava ei täytä luottolaitoslaissa asetettuja vaatimuksia riskienhallinnalle (49 §), vakavaraisuuden hallinnalle (54 §) tai asiakasriskien hallinnalle (68 §). Lisöpääomavaatimus on määräaikainen ja se voidaan asettaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Valvottavan tulee täyttää lisöpääomavaatimus kasvattamalla omia varoja. Omien varojen määrän kasvattamisen lisäksi valvottavan tulisi ryhtyä ko. määräaikana korjaaviin toimenpiteisiin, jotta valvottavan riskiaseman ja omien varojen määrän epäsuhta korjautuisi. Näitä keinoja ovat esimerkiksi riskien (positioden) pienentäminen, riskeiltä suojautuminen, muutosten tekeminen riskienhallintajärjestelmiin tai hallinnollisiin prosesseihin.

7.8 Ryhmittymien arviointi

"Ryhmittymä" on valvottava, jonka pääliiketoiminta-alueisiin kuuluu sekä pankki- että vakuutusliiketoimintaa. Ryhmittymien liiketoimintaan voi kuulua muitakin alueita kuten sijoituspalveluja, rahastoyhtiötoimintaa ja/tai maksupalveluja.

Merkittävät ryhmittymiin kuuluvat yhtiöt arvioidaan erikseen. Ryhmittymien riskienhallinta arvioidaan myös kokonaisuutena, jolloin yksittäisen riskialueen arvioinnissa otetaan huomioon ryhmittymän koko liiketoiminta.

Omien varojen vaateen laskeminen rahoitus- ja vakuutussektorilla on erilaista substanssilainsäädännön eroista johtuen (esim. luottolaitoslaissa, vakuutusyhtiölaissa ja maksulaitoslaissa on erilaiset omien varojen vaateen laskentasäännöt). Siksi ryhmittymän kokonaispääoman tarvetta arvioidessa seuraavien vähimmäisehtojen tulee täytyä:

- minkään yksittäisen ryhmittymään kuuluvan yhtiön omat varat eivät saa alittaa ko. sektorin lainsäädännössä asetettua omien varo-

31.1.2013

Julkinen

- jen minimivaadetta (emoyhtiön/toisen sektorin omien varojen ylijäämä ei kompensoi toisen sektorin alijäämää)
- ryhmittymän omat varat eivät saa alittaa rahoitus- ja vakuutusryhmittymistä annetussa laissa säädettyä vähimmäismäärää.

Ryhmittymän tulee varmistaa riittävä vakavaraisuus koko sen toiminnasta aiheutuvien riskien varalta. Siksi Finanssivalvonta arvioi ryhmittymien omien varojen määrää myös yli lakisääteisen minimitason.

31.1.2013

Julkinen

Liite 1. Vakavaraisuuden hallinnan arviointiprosessin pääkohdat

Finanssivalvonnan valvojan arvion prosessissa on viisi pääkohtaa:

1. suunnitteluvaihe
2. arvioiden laatiminen em. suunnitelman mukaisesti
3. arvioiden laadunvarmistus, niiden yhteismitallisuudesta ja valvottavien tasapuolisesta kohtelusta huolehtiminen
4. yksittäisen arvion toimittaminen valvottavalle sisältäen mahdolliset vaatimukset korjaavista toimenpiteistä
5. ko. toimenpiteiden toteutumisen seuranta.

Valvottavien riskiaseman sekä omien varojen (tai toimintapääoman) riittävyyden seuranta on jatkuvaa. Finanssivalvonta laatii tämän lisäksi vähintään vuosittain tarkemman suunnitelman yksittäisten valvojan arvioiden laatimisesta.

Yksittäiset valvojan arviot laaditaan vuosisuunnitelman mukaisesti. Tarvittaessa arvio voidaan laatia useamminkin, mikäli valvottavan riskiasema tai omien varojen muuttuminen sitä edellyttää.

Finanssivalvonnan laatima kirjallinen arvio kattaa valvottavan tai valvottavaryhmien riskienhallinnan järjestämisen, riskiaseman (riskiposition) sekä omien varojen riittävyyden arvioinnin em. riskit huomioiden. Valvottava-kohtaisen arvioinnin lopputulos toimitetaan valvottavalle kirjallisesti. Kirjallinen raportti tukee valvottavien vakavaraisuuden hallinnan kehittämistä ja siten myös Finanssivalvonnan yleisiä tavoitteita. Useammasta valvottavasta laadittavia ns. koostearvioita ei toimiteta valvottaville.

Kaikki arviot käsitellään Finanssivalvonnan päätöksentekoeleimissä. Tällä pyritään varmistamaan yksittäisten arvioiden laatu, eri arvioiden yhteismitallisuus sekä valvottavien tasapuolinen kohtelu.

Valvottavalta edellytetyt korjaavia toimenpiteitä seurataan osana Finanssivalvonnan normaalia valvontaa. Mikäli valvottavan riskiasema tai omien varojen tilanne sitä edellyttävät, voidaan korjaavien toimenpiteiden edistymistä seurata tehostetusti.

Liite 2. Finanssivalvonnan käyttämä arviointiasteikko ja selitteet

Arvioitava osa-alue					
Arvo	Luotettava hallinto ja strategia	Liiketoiminta	Riskipositiot	Riskienhallinta	Pääomasuunnittelun laatu
1	Valvottavalla on selkeä strategia / maltillista riskinottoa / hyvin järjestetty hallinto.	Hyvä kannattavuus / näköpiirissä ei ole seikkoja, jotka vaarantaisivat yhtiön kannattavuuden lähiaikoina.	Matala riski. Riskipositiolla on vähäinen vaikutus vakavaraisuuteen ja likviditeetin hallintaan.	Hyvä riskienhallinta ja -valvonta. Riskienhallinta ja -valvonta on selkeästi määritelty ja riittävällä tasolla suhteessa toiminnan luonteeseen ja laajuuteen.	Pääomien riittävyyden laskentamallit, arviointimenetelmät ja prosessit ovat laadukkaita. Niiden avulla on mahdollista määrittää tarkka arvio (taloudellisen) pääoman määrästä erillisille riskialueille ja kokonaisuudelle.
2	Valvottavalla on kohtalaista riskinottoa / hallinto järjestetty kohtalaisesti.	Kohtalainen kannattavuus / yhtiön kannattavuus jossain määrin herkkä ulkoisen toimintaympäristön tuleville muutoksille.	Kohtalainen riski. Riskipositiolla on merkitystä vakavaraisuuden kehittymiseen ja likviditeetin hallintaan.	Kohtalainen riskienhallinta ja -valvonta. Riskienhallinta ja -valvonta on määritelty kohtalaisesti suhteessa toiminnan luonteeseen ja laajuuteen.	Pääomien riittävyyden laskentamallit, arviointimenetelmät ja prosessit ovat kohtalaisia laadultaan. Niiden avulla on mahdollista määrittää (taloudellisen) pääoman määrä riittävän tarkasti.
3	Valvottavalla on huomattavaa riskinottoa / hallinnon järjestämisessä selviä puutteita.	Heikko kannattavuus / yhtiön kannattavuus herkkä ulkoisen toimintaympäristön tuleville muutoksille.	Huomattava riski. Riskipositiolla on olennainen vaikutus vakavaraisuuden kehitykseen ja likviditeetin hallintaan.	Puutteellinen riskienhallinta ja -valvonta. Riskienhallinnan ja -valvonnan määrittelyssä selviä puutteita suhteessa toiminnan luonteeseen ja laajuuteen.	Pääomien riittävyyden laskentamallit, arviointimenetelmät ja prosessit ovat puutteelliset. Ne mahdollisesti aliarvioivat (taloudellisen) pääoman määriä.
4	Valvottavan strategia on epäselvä / aggressiivista riskinottoa / hallinnon järjestämisessä suuria puutteita.	Toiminta tappiollista / yhtiön kannattavuus erittäin altila toimintaympäristön tuleville muutoksille.	Korkea riski. Riskipositio voi vaarantaa vakavaraisuuden ja likviditeetin hallinnan.	Heikko riskienhallinta ja -valvonta. Riskienhallinnan järjestäminen ei vastaa toiminnan luonnetta ja laajuutta.	Pääomien riittävyyden laskentamallit, arviointimenetelmät ja prosessit ovat heikkoja. Ne selvästi aliarvioivat (taloudellisen) pääoman tarpeen.

Kokonaisarvio pääomien riittävydestä

Arvo	Kuvaus	Vaikutus valvontaan
1	Matala riskitaso ja hyvä vakavaraisuus.	Valvottavan toimintaan liittyy matala riski ja pääsääntöisesti normaali määräaikaishavaintointi riittää toiminnan valvomiseen.
2	Kohtalainen riskitaso, joka voi heikentää valvottavan vakavaraisuutta pitkällä aikavälillä.	Valvottavan tulee ryhtyä joihinkin riskienhallinnan ja/tai positioiden korjaaviin toimenpiteisiin, mutta normaali määräaikaishavaintointi riittää toiminnan valvomiseen. Fiva seuraa puutteiden korjaamista osana jatkuvaa valvontaa.
3	Huomattava riskitaso, joka voi heikentää valvottavan vakavaraisuutta keskipitkällä aikavälillä.	Valvottavan tulee ryhtyä riskienhallinnan ja/tai positioiden huomattaviin korjaustoimenpiteisiin. Joiltakin riskialueilta voidaan vaatia normaalia määräaikaishavaintointia tiheämpää ja/tai kattavampaa raportointia. Fiva tekee valvontakäynnin tai seurantatarkastuksen puutteiden korjaamisesta.
4	Korkea riskitaso, joka voi heikentää valvottavan vakavaraisuutta lyhyellä aikavälillä.	Fiva edellyttää valvottavalta nopeita ja rakenteellisia korjaavia toimenpiteitä. Valvottavaan kohdistetaan tarkennettua valvontaa, joka tarkoittaa normaalia tiheämpää ja kattavampaa raportointia sekä lisätarkastuksia.